

A „KELET” előfizetési díja:
Vidékire postán vagy helyben házhoz hordva
Egész évre 16 frt.
Félévre 8 „
Negyedévre 4 „
Egy óra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:
Főtr 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

AZ ÉRTÉKESBB CZIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Hirdetési díjak
Hatszór, hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.
Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasenstein et Vogler (Wallischgasse 10.) Bud. Mosse Publicistische Bureau Budapest. Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Weiss Mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest Szerviztér 5. sz.
Nyilttéri czikkok
gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Kolozsvár, 1878. jul. 13.

(?) Mint az ember a nagy elhatározások előtt, pártunk is mintha bizonytalanságban állna e pillanatban, oly tétovázó csönd uralg néhol körünkben. Alig egy fél hónap választéla képviselő választásoktól s úgy tetszik nekünk, még mindig a tétovázás zibbasztja sorainkat.

Az iránt kérdés nem támadhat közöttünk, hogy mely párt zászoló alá sorakozunk. Az erdélyi részek zöme, nem lehet hitelen a szabadelvűség jelvényéhez. Az erdélyi részek az egykori fejedelmek hona a magyar nemzetiség, a lelkismereti szabadság, a jog-egyenlőség érdekében bátran kimondott szó, hiven megtartott elhatározás, hősileg, áldozatképen kiontott vér hazájául nem azért tanusítá magát annyiszor, hogy az ösők unokái hitelenek lehessenek elődjeikhez egykor, mostan, s alkudozni kezdjenek ott, a hol a haza ügyéről ejtetik szó, a hol a meggyőződés szavazata esik a mérő-serpenyőbe.

Mind, mind a szabadság híveit valljuk magunkat s mégis tétovázás tartja lekötve sorainkat, elhatározásunkat mégis függőben tartjuk, mintegy másoktól várva az irányadást, holott, talán, ha valahol, itt miközöttünk követelhet érvényt a szó, hogy magunk akarunk magunk sorsának intézői lenni.

S hol kerülhet, ha valahol, egy alkotmányos állam sorsának intézésében sor inkább az önelhatározásra, mint a legfontosabb alkotmányos jog gyakorlásánál — a képviselőválasztásnál?

Alig csatlódunk, ha a fennebb jelzett tétovázás forrását épen abban keressük, hogy ez önelhatározás érvényesítésében némi gát merült föl s azok, kik jogukat öntudatosan tudják és akarják gyakorolni, véletlenül e gatra bukkannván, az első pillanat meghökkenésében, feledik jogaik gyakorlását s első tekintetre úgy tűnnek föl, mint a kik egyáltalán tehetetlenek, erőtelene is volnának.

De nem úgy! mi érezzük erőnk, mely ereinket duzzasztja, de ép úgy, vagy még jobban érezzük a felelősséget is, mely ez erő tudatában nehezedik vállunkra. Mi rólunk, jogainkról és sorsunkról van itt szó — és mint alkotmányos állam alkotmányos jogokkal bíró polgárainak mi magunk akarunk jogaink gyakorlásáról határozni.

Az elmélet férfiai, ott fön a törvényhozas és kormány soraiban, a legjobb czélatokkal, kitűzhetik maguknak az irányt, mely intézkedéseik rendjén vezetőjük lehet, de a törvényhozási alkotások eredményeit a gyakorlatban mi magunk tapasztalhatjuk s csak mi

magunk lehetünk az illetékes bírák, mérő fokot állítván s állapítván meg, mely döntő szempontot szolgáltat, mind a mult megítélésére, mind a jövő meghatározására nézve.

Nem a convenientia tekintetéről és a multról, hanem a jövő elhatározásairól van itt szó. A meglelt dolgokat meg nem lettekké a sors sem teheti. De, igen is, a haza jövőjének intézésében joggal bíró polgárok kezökben hordják a hatalmat és lehetőséget, hogy a mi tévedés történhetett a multban, helyrehozassék s a mi a végzet irányzásában lehetőség adatott, előnyünkre használtassék föl.

Mi magunk vagyunk azok, a kik a szabadelvűség irányában akarunk haladni továbbra, de mi vagyunk azok is, a kik ez irányban való haladásunk módzatainak, képviselőink szabad megválasztása által, urai és bírái akarunk és tudunk is lenni.

Mi nem azért vagyunk szabadelvűek, mert kormányunk, hanem kormányunknak azért kell szabadelvűnek lennie, mert mi, mert a nemzet tulnyomó nagy többsége szabadelvű.

Ám, a kiknek tetszik az elvek mixtum composituma, egyezkedjenek a radicalismusból a conservatismus és a conservatismusból a radicalismus javára — de mi maradunk a mi egyszerű liberalismusunkban, mert mi cives liberi akarunk lenni. Evlből, meggyőződésből és nem mandatumért, vagy más haszonért.

A választók tehát öcsudjanak ki tétovázásukból. Ébredjenek tudatára jogaiknak, lépjenek gyakorlatába korlátatlan hatalmuknak s szólván: civis hungarus sum, intézzék saját törvényhozási képviseltesüket legjobb belátásuk, legjobb meggyőződésük szerint.

Mert e szabad haza szabad polgárainak a szavad elvek szerint kell eljárniok.

A ki felől pedig más határoz, az nem szabad!

A képviselőválasztások.

N.-Küküllő megye, 1878. jul. 12.

A „Magyar Polgár” 158. számában, egy julius 10-én, állítólag Kóhalomban kelt, nagyon is officiosus szagu tudósítás jelent meg, melyre reflectálni részint a méltányosság, részint a hazafiság és tiszta igazság parancsolja.

Az állítólag Kóhalomban kelt tudósítás többek közt a következőket mondja: „A közhalmi választó kerületben hír szerint eddigi képviselő Casper Mihály (eddig szász) lép föl, de talán most szabadelvű programmal; míg a segesváriak által ide képviselőjelöltként octroyált, ügy-

— Férje úgy jött reá, mint valami gonosz lélek, s összetörte minden ize csontját. Gyenge biztatás volt. Frank késedelem nélkül utra készül.

Kalapja a külső szobában volt, s mialatt elhozta, sietve vett bucsut Edinától, csak azt mondva neki, hogy a postára hivják egy beteghez. Edina azt hitte, Bell asszonyhoz kell mennie, mert más betegről nem tudott azon a környéken.

— Jere haza mentől előbb Frank, szolt neki bucsuzás közben. Még fel is kell öltöznöd. Ne fecsegi igen hosszason Rózálival. — Rózálival? kiáltott Frank elbámulva. Igen, most értem. Nem Bellától jöttél utánam, hanem Janes Mollytól. Összeverekedett az urával.

Vidám nevetéssel távozott Frank, Edina jó tanácsa, s a jelentőségtejes hang felett, melylyel az adva volt. A faluban több tréfa keringett a Frank és Rózáli rovására, és ezek Edina fülebe is eljutottak. Az első alkalmat fel akarta használni, hogy értésére adja ezt Franknak.

Midőn Frank fele utján volt a pusztának, egy embert látott maga előtt haladni, ki úgy látszott nem egészen biztosan áll lábán. A fiu előre sietett volt, talán hogy valamit láthasson még a verekedésből, ha újból elkezdődött volna.

— Hogyan? őn az Bell? kiáltott fel Frank, midőn az előtte haladót elérte s felismerte.

Ugy látszik meglehetősen felöntött a garadra, tette hozzá jóindulatu hangon, nehezen megy. Bell volt, valóban, ki az „arany bányától” tántorgott haza felé.

Még nagyon kora idő volt ahhoz képest, hogy már is ilyen állapotban volt.

Nagy oktalanság volt tőle, hogy ebéd után ismét visszatért a kocsmába, s egész mostanig mind ott ült. Ha józanon marad, akkor azon úgy,

véd Bacon József, se az ó-százszok, se az új-százszok bizalmát nem bírja.

„E mellett biztos hír szerint a felső fehérmegyei községeknek közhalmi kerülethez tartozó választói, a szabadelvűpárti (?) Kőnczey Károlyt fogják egyhangulag támogatni.”

Ennit a famozus tudósításból, hogy ez a tudósítás, csakugyan valami Leibhuszártól származik, mutatja legjobban az, hogy 10 éve a közhalmiak a központi végrehajtó-bizottság által még értesítve sem voltak Bacon József jelöltsége felől, tehát eléggé világosan kitűnik, hogy „dicsőrd magad Károly fiam, ugy se dicőrd senki!”

Casper Mihály fellépése csak proforma történik, — mert, mint igen hitese helyről értesültünk, — ő, most már mint a szabadelvűpárt embere a belügyminiszteremhez jön, mint hivatalnok.

Bacon József ügyvédet pedig Nagy-Küküllő megye szabadelvű pártjának végrehajtó bizottsága jelölte ki egyhangulag képviselőjelöltül a közhalmi választó kerületben, hova azonban az értesítés csak tegnap küldetett el. Nem akarom itt Bacon József hazafias érdemeit, tiszta, szeplőtlen multját ugy a politikai téren, mint a magány életben leírni (be van ő mutatva e lapok egyik levelezője által már a közönségnek.) Hanem inkább illusztrálni fogom a szabadelvűpárti Kőnczey Károly ur három éves politikai multját. Politikai multját mondom, mert isten mentsem, egyéni jellemét megátadni akarai. Ő egy egyszerű, de becsületes ember, de csupán e minden esetre becsületes érdemes tulajdon a nyilvános pályán nem elég, oda főrías határozottság is kell, mi pedig Kőnczey urban tökéletesen hiányzik. Nézzük csak, ő most három éve megválasztatta magát, szabadelvű program alapján, alig ment ő fel Pestre, és látva, hogy a Sennyey-párt megalakul, és a magyar sajtó tisztelettel fogadja e pártot, Kőnczey ur már habozni kezdett, és a szabadelvűpárt leglányegesebb vitáiban nem vett részt.

Midőn pedig a szabadelvű pártból egy tekintélyes fractio kilépett és későbbben ez a fractio a conservativekkel mint az „egyesült ellenzék” megalakult, Kőnczey ur szentül hitte, hogy, most már vége a Tisza kormánynak, hogy az „egyesült ellenzék” kebeléből fog egy új kormány alakulni, a mi Kőnczeynek nem volt sürgebb teendője, mint legalázatosabb szolgálatait ezen új pártnak felajánlani. Azonban („welche Wendung durch Gottes Fügung!”) az „egyesült ellenzék” nesze semmi fogd meg jól féle programjával az országban nem talált pártolásra, a Tisza-miniszteriumot nem bukatta meg, Tisza Kálmán és pártja ma sokkal erősebb, mint volt valaha. Ehez járult még aztán az is, hogy az országgyűlés berekesztése is közeledett.

melyről Pellet fecsegett neki, nem nyugtalanítja tovább, de így kezdte az ismét felzaklatni kedélyt. Minden pohár bornál, melyet felhajtott, mind feketébb színbén tűnt fel előtte a dolog, s egészen felilemetessé vált szemeiben. És most egyenesen azon szándékkal jött erre, hogy — mint Pellet tanácsolá — „saját szemével” győződjék meg róla.

És így követni akarta mindkét bevádoltat, hadd lássa találkoznak-e ismét.

— Majd lesz másnak is mit czípelni, csak hogy el tudja birni, felelt Bell szemtelentül Franknak, miközben vastag botját fenyegetőleg emelte fel. Frank elnevette magát, s tovább sietett.

Valódi düh ragadta meg most Bell Józsa. A mint Frankot a házak felé látta sietni; azt gondolta, csak azért megy, hogy Rózálival találkozzék. Elkezdte fogát csikorgatni s borzasztó szitkokat szórt a levegőbe, mivel Frank gyors lépéseit nem tudta követni.

Berohant a házba, s minden szegletet felkutatótt, hogy a gonosztevőket felfedezze. Denem volt más élő lény ott neje, ki szokása szerint pongyola fejköntőben fehér kötényvel ült a karszékbén, s a macskán kívül, mely nyugodtan szendergett a tűz előtt.

— Hol van Rózáli?

Bell asszony felretette kötését, s mélyen felsohajtott, midőn férjét megpillantotta. Már dőlben sem volt egészen józan állapotban. Most még rosszabbul állt a dolog vele. De azért mégis hálás volt neje, hogy ily korán haza jött.

— Elment hazulról, ugy-e? kiáltott Bell ismét, még mielőtt nejeének ideje lett volna felélni.

Ugy látszott, hogy Rózáli távolléte még dühösebbé tette őt. Kivel ment el hazulról?

Mindezeket a mi jó öreg Kőnczeynek csak hamar be- és átlátva, teljes magyar díszben megjelent az országos szabadelvűpárt clubjában, és kalvinista ember létere elverte mellőn a mea culpa“-t és ígérte, hogy ezentul ő mily jó szőfogadó gyermek lesz.

Az itt nagyon is kiméletesen esetelt Kőnczey Károly az, kedves olvasó, ki most a közhalmi választó kerületben akar mint határozott szabadelvűpárti jelölt fellépni. Mi tartózkodunk az itélettel, ezt a közvéleményre és a közhalmi járás választójára bizzuk.

Kőnczey urnak pedig egy barátságos tanácsal szolgálhatunk: olvassa ő el Abdul Aziz europai körutja alkalmával irt naplójának azon részét, melyben III. Napoleonnal való találkozását írja le, ugyanis Napoleon azt mondja neki: „Felséges testvér! lásd, téged nem szeretnek a crétaiak, mondj le Crétáról,” mire neki Abdul Aziz egész naivitással azt feleli: „Felséges testvér! Téged nem szeretnek a francziák, mondj le Franciaországról.”

Ha Napoleon szót fogadott volna, ugy három év múlva nem kellett volna neki szegyénteljesen megbukni. X. Y.

Dicső-Szent-Márton, jul. 11.

Kis-Küküllő megye alkotmány hű lakói, főnyes czáfolatot szolgáltatnak ma az ellenzéki, főleg a habarékparti sajtó utatlan azon panaszára, hogy a közönség közönnnyel viseltetik közügyei iránt...

Az idő kedvezőtlen járása miatt összetolult gazdasági munkának számos volta, és a kis-küküllő megyei emberre nézve, oly annyira fontos megyesi országos vásár daczára, a különben sem nagy megből oly számosan jelentek meg a ma tartott bizottsági gyűlésre s azt követő képviselői beszámoló beszédek meghallgatása, valamint a megválasztandó képviselők kijelölésére.

El lehet mondani, oly kevesen voltak távol, hogy „mindenki ott volt.”

A bizottsági gyűlés épen csak annyit tartott, a mennyit az új országgyűlést egybehívólegkegyelmesebb leirat és a gyűlés folyamára vonatkozó jegyzőkönyv felolvasása igényelt.

Ennek végeztével, hallgattuk meg Tisza Lajos és Horváth Gyula, volt és reméljük leendő képviselőink a mult országgyűlési cyeus befolysárol és a helyzetről kimerítő tájékozást nyújtó nagyszabásu, több ízben tetszéssel találkozott és viharos éljenzések között elmondott beszámoló beszédeiket.*)

A hatás, a jó benyomás nemcsak a nagy számú szabadelvű pártiakon, hanem még azon

*) Elvárjuk tudósítónktól, hogy alkalmat fog szolgáltatni ezen beszédek szószentinti közölhetésére. Szerk.

— Róza theázás után Sardou nagyanyóhoz ment, ki ma a szokottnál még sokkal rosszabbul van.

Bell a kandalló elé tántorgott, s botját fel emelve megállt ott.

Felésego hallgatva kötött tovább, e perczben szemrehányásokat tenni neki, még rontaná a dolgot.

Hanem azt meg kell adni, hogy ily nagy-mérvű kihágás Bellnél, minő a mai, nagyon szokatlan volt.

Felésego nem sokszor látta őt így.

— Hol van Raynor, kiáltott most bősülten.

— Raynor? kérdezte a nő elbámulva. Raynor Frank urat érted? Nem tudom hol van.

— Csak ezelőtt néhány perczrel jött bejéde.

— Isten segits! ide nem jött, felelt a nő, csak úgy könnyedén, mivel azt hitte úgy jobb.

— Mondom neked, hogy láttam őt ide belépni.

— A holdfény csalt meg, más valakit lát-tál Józsa. Raynor ur nem volt ma itt. Tedd le botodat s kalapodat, ülj le, s tedd magadat kényelembe.

E felszólításra Bell mit sem felelt, egy két perczig még némán állt ott, akkor még keményebben markába szorította botját, kalapját mélyebben szeméire vágta, azzal kitán torgott a szobából, s becsapta maga után az ajtót.

Bell asszony nagyot sóhajtott. Azt hitte ismét visszatér az „arany bányába.”

Ez alatt Frank Janes Mollynál volt. Nem volt oly nagyon összetörve, mint előbb mondták, s hamar bekötötte sebeit.

Az után ott hagyta a művészi betapaszaszás és mintaképét, s hazafelé indult.

Az éj nagyon szép volt; a tiszta egen ne-

nehányan is, félreismerhetetlenül meglátszott, kik némi tekintetben, a világra kapott ellenzékiekéskedés ragályától elkapatva, már nem tartoznak soraink közé...

És nem szaporítva a szót, csak megemlítve azon a kiegyezési eredményeket, világosan és megérthetően előtűntetők felvilágosítás, melyet ma ugy is a hazában — ki gáncoskodni nem akar — mindenki elismer, hogy az 1878-ki kiegyezés a 1867 ki mellett nagy haladást mutat; a külpolitikai helyzet és a kiegyezési tárgyalások miatt nagyobb számban nem eszközölhetett belreformokról, s azok közül az igazságszolgáltatás egyik hiányának, a büntető törvény meghozatala által való, betöltéséről, a közigazgatásnak, a már majd mindekenki által helyesnek és jónak elismert közigazgatási bizottságok felállítását s az árvaügyeknek gyorsabb és helyesebb kezelésére vonatkozó törvények ismertetése áltvi, tetszéssel fogadott tájékoztató, és csak megemlítem, hogy Monarchiánk, saját léte és érdeke bizonyos veszélyeztetése nélkül, a sympatichais érzelmek háttérbe szorításával, a béke és saját érdekében, nem tehetett és nem volt szabad tenni egyebet, mint, kikerülni egy oly háború, melyben nemcsak támogatókat nem nyertünk volna Európa más államaiban, hanem ellenségeket, s mi is elérhettük volna a II-ik Plevná; és csak felemlítve, az egyesült ellenzék, létesülése alapokainak feltárásával, amaz életképességtelen-séget, mi már csak abból is kitetszik, hogy ezen egyesült zászoló alá sorakoztak, a század elején uralkodott eszmék hagyományos szó-vivők, a doctrinair demagógok és a szabadelvűpártunk a szélső-balhoz közel álló volt tagjai, mindezeket csak egyszerűen felemlítve Tisza Lajos beszámoló beszédét a lelkesülés azon kitő része követte, melyet egyhamar nem hallani. Nem kevesebb rokon-szeny és szünetnélküli tetszés nyilvánítás követte Horváth Gyula beszámoló beszédét, melyből meőlvőze nagy részt és csak is megemlítve azt, hogy a külpolitikánál, Bosnyákországa, való bevonulá-sunkat, mint olyant tüntesse fel, mely szükséges és elvitázhatalan kötelessége Monarchiánknek, annak, s különösen Magyarországa érdekében, hogy az ottan levő s a mi oda szomszédos szláv vidékünkön levő panszláv üzemeknek felénk tornyosulható veszélyes fejlődését magyáztban megfojt-hassuk: egyszersmind kifejezvéen azt, hogy mind-azok, kik most a világba azt hirdetik, hogy egy kormányelnök, mint a külügyér, azt mondták volna, hogy Bosznia occupatíójába nem egyeznek belé, nemcsak tévednek, hanem czélzatosan fer-dítnek, mert a magyar miniszterelnök is, több ízben azt felelte a hozzá intézett interpellatíókra, hogy neki nem célja, s ha lehet nem kívánja Magyarországa érdekében, Bosznia, vagy akármi más külsőrszága megszállását, de jöhetnek oly körülmények, hogy éppen érdekeink azt parancsol-

hány könnyű felhő vonult végig, s az ezüst szint hold ragyogón fénylett felettök. Épen szemben a felhagyott istolylyal, találkoztott Frank Rózálival, ki a vén Sardountól jött haza. Mindketten megálltak s beszélgetni kezdtek, a mint az önként értetik. Frank elbeszélte Rózának minő büntetés érte Janes Mollyt. Mialatt Rózáli szavaira figyelt, folyton hátra tekintgetett, azon irányban, melyről jött, mint-ha várna valakire. S éles szemei a holdfénynél csakhamar fel is fedeztek egy alakot, mely felé-jök közeledett. — Jó éjt, szolt Róza hirtelen, menjen csak tovább Frank ur. Egy perczig el fogok itt rejtőzni. Ezzel gyorsan a földhányások közé ugrott, melyek a „feneketlen” üreget körülvtették, s melyek, mint valami tábori sánczatok, ugy néztek ki. Frank azonban, a helyett, hogy tovább men-ne, a legnagyobb meglepetéssel követte őt, s a legutolsó földhalom mögött fedezte fel végre. — Előlem buvik el? kérdezte a lánytól. Róza mit jelentess ez, nem értem kegyedet? — Nem én elől bujtam el, suttagta Róza. — De hát miért nem folytatta utját? — Hallgasson! Ott jön valaki, kivel nem akarok találkozni. — Ki az? Atyja? Azt hiszem már haza ment. — Pellet. Balást értem, felelt Róza. Láttam őt a boltajtóban állni, midőn ott elő jöttem, s azt hiszem követte lépteimet. Annyi sok ostobaságot beszélt, s inkább szaretném egyedül haza menni. Hallja csak! Nem hallja lépteit? Éppen most kell, hogy itt elő-menjen. (Polyt. köv.)

hatják. Ez világos az ellen, csak a rosszakaratú fordítás ágitálhat, továbbá, el nem hallgatva beszédéről még azt, hogy kimerítően kifejtette, hogy a királyhágón-inneni részben, többen, évek hosszú során át, untalan, ugynevezett erdélyi speciális érdekek, kívánalmak ki nem elégítéséről panaszkodnak, egyike azon káros és kicsinyességűk által neveléses színben látszó felajdulásoknak, melyek a helyett, hogy a hol voltaképpen a helyes megoldást eredményeznék, csak az elégtelenséget nevetik; holott a dolog nem így áll, mert eddig is, és főleg a legközelebbi országgyűlési cyclus alatt, mindazon kérdések, melyek: ha ugyan erdélyiek is, és ha az alkotmány keretében beilleszthetők, országos érdekűek is levén, mindannyiszor, nemcsak nem mellőztettek, hanem megoldottak is, és végül csak arra reflektálva, hogy beszéde vége, azon k'elemre terjedt ki, hogy mindazok, kik elszéket képeznek a szabaddal (kormány) párttal, az elvi, s ne csak a gyűlölséget szító számszékesség szempontjából tegyék.

(Vége köv.)

— Kodifikáció. Pauler — miniszter ur, — mint a „Jogtud. Közl.” jelenti, — már hozzáfogott a kodifikációs munkálatok folytatásához. A csódtörvény tervezete felett, melynek tárgyalása eddig háttérbe szorított, a tanácskozmányok már szeptember elején fognak megkezdni. — A polgári törvénykönyv mielőbbi befejezése iránt is komoly törekvése mutat az igazságügyminiszter urnak azon intézkedése hogy a kötelmi jog kidolgozásával dr. Apáthy István egyet. tanárt bízta meg, ki e feladatnak egy részét már a kereskedelmi törvénykönyv keretében sikeresen megoldotta. Ha a miniszter ur a dologi jogra nézve is ép oly produktív munkacsoport fog megnevezni, bizhatunk abban, hogy a polgári törvénykönyvnek legalább részleges alkotása sikerülni fog.

— Franciaország huszonkét körletében volt képviselőválasztás a múlt vasárnap. Hogy a köztársasági győzelem fényes és tökéletes volt, azt mondani is felesleges. Megválasztott 16 köztársasági és 4 monarchista. Két körletben pótválasztás lesz szükséges. A monarchisták megbukott jelöltjei közt egy pár ismert vezérek is volt. Az új választások után a köztársasági párt a kamrában 387 tagból áll, vagyis körülbelül kétharmad többséggel rendelkezik.

— A mohamedán lázadás még mindig sok bajt okoz az oroszoknak. A Pol. Corr. levelezője szerint San-Stefanoba jul. 1-én azon hír érkezett, hogy Sophia környékén 10,000 fegyveres török áll, kik az orchaiai és pleznai utat fenyegetik. Két jelentékenyebb útközet vívatott a lázadókkal. Ennek folytán Sophiát éjjel-nappal erősítik és öt nap óta a helyőrség készültségben áll. A város kormányzójának jelentése szerint azt ottani törökök közt aggasztó izgatottság uralkodik, miért is 8—10,000 főnyi erősítés küldetett Sophiába. Philippopolból szintén azt jelentik, hogy a lázadók támadásától lehet tartani. Ezek az oroszokat mindenütt visszazsorították; számuk 80—90,000 (?) emberre tétetik. A múlt héten sok angol és amerikai fegyvert s több százezer töltényt kaptak. Tottleben azt is tudatja, hogy Bosznia-ban, Herzegovinában és Albániában szintén lázadás készülni kezd. Az oroszok egyéb iránt a congressus békés működése dacára ép oly imposans módon folytatják hadi készülteiket, mint a háború előtt ámbár Tottleben azt ígérte a gárda-hadseregek, hogy jul. 13-án hazájába fog visszaküldetni, de a legénység már már nem hisz a biztatásnak, melyet február óta minden héten megújítanak előtte. Tottleben és Osman pasa közti nem sikerült a demarcationalis vonal iránt egyezményt kötni. Az oroszok roppant buzgalommal javítják ki Drinápoly erődítményeit s pár nehéz ágyúval szerelték fel azokat. Egy idő óta, írja levelező, a hagymáz ismét iszonyú erővel pusztít az orosz seregben s a fekete himlő szintén igen gyakori.

— A Romanul az oláh politikának változását jelenti, ugyanis Oláhország magát a congressus határozatainak alája fogja vetni; és bárha Bessarabia miatt protestált, a hatalmak kötelezettségei továbbra is tartanak; másrészt Oláhország nem lekötelezettje Oroszországnak a Dobrudzsáért, mivel ennek birtoka egész Európa által máskülönbben is elismertett.

A berlini congressus.

A congressus július 9-iki ülésén a meghatalmazottakra sajtóságos meglepetés várakozott. A „Pol. Corr.” berlini officiosus következőleg adja elő a dolgot. A keddi ülés előtt Beaconsfield és Gorcsakoff urak két értekezletet tartottak, melyen a mint látszott Batum kérdése teljes megegyezésre lőn elintéztve. Megjölölték ama területet, melyen tulajdonilag lázok laknak, s mely nem csatoltatik Oroszországhoz. Baturma névre az írásbeli egyezményben Anglia „port exclusivement commercial” (kizárólag kereskedelmi kikötő) Oroszország pedig „port essentiellement commercial” (kiválóan kereskedelmi kikötő) megjelölést ajánlott, s ez utóbbi közmegegyezéssel el is fogadtattott. Ekképpen az angol-orosz megegyezést Batum tárgyában bizonyosságot vették mindenütt, s

azt a congressus kedden délután csakugyan tárgyalni is kezdte. De akkor egy meglepetés történt, mely a „Pol. Corr.” szerint olyan mérveket öltött, hogy hatása még tegnap is egész nagyságában érezhető volt Berlin politikai köreiben. A vita folyamában ugyanis Salisbury ur egyszerűen visszavetette azon megállapodásokat, melyek Gorcsakoff és Beaconsfield urak közt létrejöttek. És visszavetette azt anélkül, hogy Beaconsfield az egyezményt csak legkevésbébbé védelmezte volt. Éppen Beaconsfield magatartása volt ez egész eset legfeltűnőbb mozzanata. Salisbury különösen az eset feltűnőbb mozzanata. Salisbury különösen az ellen tiltakozott, hogy Olti városa s még egy jó darab terület Oroszországhoz legyen. Egyrészt Salisbury e fellépése, másrészt Beaconsfield halgatása — mondja a tudósító — egyenesen drámai hatású volt, mely akkor sem csökkent, midőn Gorcsakoff herceg reclamatióival véget vetett a kínos helyzetnek. Egyébiránt az incidensnek csak azon következménye van, hogy a congressus egy ülésével többet kénytelen tartani, mint terveztek, s hogy a békeokmány csak vasárnap iratik alá. Batum, Olti s az egész kérdéses terület mégis Oroszországhoz lett.

Az angol-török szövetség híre az orosz hivatalos világban igen kínos benyomást tett. Az orosz congressusi meghatalmazottak a tárgyban már kedden kaptak utasítást. Tiltakozni azonban nem fognak Cyprus megszállása ellen, hanem ellen-sakkhuzaként azon kérdést akarják fölvetni: minő biztosítékot létesítendő a congressusi határozatok foganatosítása tárgyában? De a congressus nem hajlandó e veszélyes kérdéssel bibelődni, mely összes tevékenységét halomra dönteni képes. A meghatalmazottak haza sietnek s az egyes érdekltek felekre bízzák a hozott határozatok végrehajtását.

De nemcsak az orosz, hanem a közép tengeri államok közvéleménye is ideges izgatottságba jutott azon hírre, hogy Anglia Cypriuson olyan hatalmas tengerészeti állomást készült teremteni, minővel eddig Gibraltarban és Máltában bírt. A francia és olasz lapok nyugtalanul néznek e lépés következményei elé. De azon aggodalom, hogy a francia-orosz szövetség már készült Anglia ellen, mindenesetre kissé korai és gyermekes. Londonban bizonynyal fognak módot találni rá, hogy meggyőzzék a római és párisi cabineteket, hogy Cyprus birtokba vételének éppen az a célja, hogy Oroszországnak lehetetlenné váljék a Közeptengerre is lejutni és ott állást foglalni.

A congressus befejeztét, mint a Pol. Corr. berlini levelezője írja, szombatra biztosan várhatni. E befejezést nem fogja hátráltatni az oroszok által legujjabban fölvetett az az ajánlat, hogy a congressus határozatainak keresztül vitele európai garancia által biztosítsassék. Ez ajánlat azt célozta, hogy Európa váliáljon felelősséget azért, hogy a törökök Várnából, Sumliből és Batumból kivonulnak; továbbá, hogy az orosz kormány a keleti kérdést minden tetsző alkalommal ujbl színezet hozhassa. Európa azonban egyáltalán nem hajlandó erre Oroszországnak segítségnyújtani. A congressusi határozatok keresztülvitele egyedül az a szerződés fogja biztosítani, mely a nagyhatalmak küldötteinek aláírásait viselseli.

Sajátságos lenne, ha azon pillanatban, midőn a viszonyok új rendjének egy szerződés tétetik alapjául, föl lehetne tenni, hogy e szerződés aláírói közül valamelyik előre azon gondolatot rejtegeti, hogy azt a szerződést ő meg fogja szegni. — A cyprusi kérdés, mely eddig a congressus termébe be nem hatott, ezután sem fog ott szóba jönni, ha csak Francia- vagy Olaszország szóba nem hozza. Anglia semmi esetre sem fogja ezt tenni; az oroszok úgy tesszék, mintha a dolog öket nem érdekelné, mivel úgy mondják, Cyprust inkább Afrika s Egyiptom urálja, mint Kizászsia, mely utóbbi ugy is távol fekszik óhajaitól. Németország és Ausztria-Magyarországnak semmi okuk sincs e dolog miatt szót emelni, s így több mint valószínű, hogy az ügy a congressusba szóba nem kerül.

Az angol-török szövetség.

Az angol-török szövetség a parlament elé terjesztett iratok szerint jul. 4-én iratotól alá s következőleg hangzik:

Ő felsége Nagybritannia s Irland királynője, India császárnője és ő császári felsége a szultán azon ószinte közös óhaj által vezéreltetve, hogy a két birodalmuk között létező barátságos viszony tovább is fentartassék s megerősítessék, védelmi szövetséget kötöttek a végetthogy jövőre nézve ő felsége a szultán ázsiai területei biztosításának.

Ő felségei megegyezvén s kinevezvén mind egyik meghatalmazottjait, úgy mint:

Nagybritannia s Irland egyesült királyságának felsége királynője s India császárnője az igen tiszteletre méltó Layard Austen Henrytől, ő felsége rendkívüli követjét s teljhatalmu megbízottját a magas portánál;

s ő császári felsége a szultán Savfet pasa ő excellenciáját, ő császári felsége külügyminiszterét:

kik, miután kiserőlték teljes megbízatásukat, azt teljesen rendben és hibátlanul találták, a következő cikkekben állapotok meg:

I. Szakasz.

Ha Batum, Ardahan, Kars vagy egyikezek közül Oroszország által visszataratának vagy valami kísérlet történne Oroszország részéről jövőben, hogy ő császári felsége a szultán Ázsiában levő valamely birtokait elfoglalja, azonkívül, a mint az a béke végleges szövegében meg lesz alapitva, Anglia kötelezi magát, hogy ezen esetben a szultán ő császári fage segítségére megy hadi erővel.

Megfordítva, ő császári felsége a szultán megígéri Angliának, hogy a szükséges reformokat életbelépteti, a mennyiben a két hatalom között később megállapítatik, részint a közigazgatás terén, részint a portakeresztény s más alattvalóinak védelme végett e területen; s a végett, hogy Anglia megtehesse a szükséges intézkedéseket ezen feladat végrehajtásához, ő császári felsége a szultán továbbá beenyugszik, hogy Cyprus szigete Anglia által occupáltassék s kormányztassék (to be occupied and administered by England).

II. Szakasz

A jelen szerződés hitelesítendő, a hitelesített példányok pedig egy hó alatt, vagy ha lehet előbb, kiserőlendők.

A fentebbi bizonyosságával az illető meghatalmazottak ezt sajátkezűleg aláírták s pecsétjükkel ellátták.

Kelt Konstantinápolyban, 1878. jun. 4.

(L. S.) A. H. Layard.

(L. S.) Savfet.

Toldalak.

Az 1878. jun. 4-én aláírt védelmi szövetséghez, mely Nagy-Britannia s Törökország közt kötöttett.

Az igen tiszteletreméltó Sir A. H. Layard G. C. B. s ő magassága Savfet pasa, jelenleg ő felsége a szultán nagyvezére, a következő toldalékban egyeztek meg azon szerződéshez, melyet ők, mint az illető kormányok meghatalmazottjai 1878. június 4-dikén aláírtak:

A két magas szerződő fél előtt tudva van, hogy Angolország beleegyezik a következő föltételekbe, Cyprus sziget occupációja s kezelésére vonatkozólag:

1. Hogy a muzulmán vallásos törvényszék (Mekhéméi shéri) továbbra is fennmaradjon a szigeten, de a sziget muzulmán lakosainak vallásos ügyeiben kizárólagos hatóság legyen, de semmi másnemű ügyekben nem.

2. Hogy a sziget muzulmán elnöké, a török kegyes alapítványok hatósága (Evkraf) nevezze ki s ez a brit hatóságok által kinevezett taggal együtt felügyeljen a muzulmán mosék, iskolák, temetők s más vallásos intézmények vagyó nára s másnemű alapítványaira.

3. Hogy Anglia a portának fizetái fogja azon összeget, mely jelenleg a sziget jövedelmét képezi; ezen összeg a legutóbbi öt év átlaga szerint számítva 22,936 eszényben állapítatik meg, de később véglegesen meghatározandó s ebből kizáran dók azon jövedelmek, melyek az utóbbi korszak alatt eladott földek s királyi birtokok jövedelméből származnak.

4. Hogy a magas porta szabadon vehet s adhat földbirtokokat s más vagyont Cyprus szigetében, melyek az ottomán korona s állam (Arizii Miriyé vé Emlaki Hümayoun) birtokai is s a 3-dik pontban megállapított jövedelmekre vonatkoznak.

5. Hogy az angol kormány illető hatóságai által, vásárolhat kényszerárakon földeket nyilvános épületekre s közszükségletekre, azonkívül oly földeket is, melyek nincsenek még művelve.

6. Hogy ha Oroszország visszaadja Karst s más a legutolsó háborúban Arméniában szerzett birtokait, Anglia kiírja Cyprus szigetet s az 1878. jun. 4-ki szerződés érvénytelen lesz.

Kiadott Konstantinápolyban, 1878. jul. 1.

(aláírva) A. H. Layard.

Savfet.

Az osztrák-török szövetség.

Bécs, jul. 11. A Tagblatt hírképen jelenti, hogy Ausztria és Törökország közt védszövetség tárgyában alkudozások folynak. E szerint Ausztria biztosítja Törökország európai birtokállományát, másrészt a szultán beleegyezik Bosznia megszállásába.

Berlin, jul. 11. Itt azon hír kering, hogy Andrassy gróf és Karatheodory között olyértelmű egyezségkötés van folyamatban, melynél fogva Ausztria-Magyarország a porta európai birtokaitól kezdekedik, és ezért a portának Bosznia occupációjába való beleegyezését nyeri.

Páris, jul. 11. A Journal des Debats Ausztria-Magyarországnak a törökökkel megkötendő oly szerződést ajánl, mint a minőt Angolország kötött.

Bosznia megszállása

ujabb fölhivatalos tudósítások szerint nem áll oly közvetlen közel, mint az eddigi hírek tudni akarták. Az okkupációra szükséges előkészületek javában folynak ugyan, s részben már be is fejeztettek, de csapataink aligba fogják augusztus 1-je előtt átépíteni a határt, vagy ha igen, legfeljebb július utolsó napjaiban. Körülbelül egy hét múlva Philippovics tábornagy irodája és lovai előre leküldetnek Eszékre, hol további utasításokat kapnak.

A mi a megszállandó tartományok szervezé-

sét és igazgatását illeti, egyelőre a legfőbb katonai és polgári hatalom Philippovics tábornagy kezében lesz egyesítve, azonban természetesen megfelelő polgári hivatalnok is lesznek hozzá besorozva. Rotky min. tanácsos, kit polgári adatlusnak emlegetnek, jelenleg az osztrák belügyminiszteriumban a rendőri osztályt vezeti. Nagyobb rendszabályok csak akkorra terjesztetnek, ha az okkupáló sereg Szerajevóba eljutott. Ha egyszer az okkupáció teljesen keresztül vitetett, a megszálló hatalom tekintélye minden irányban érvényesítettett, s a jékés állapotok tartósságot ígérnek, akkor Philippovics tábornagy feladata véget ér, s ő visszatér Prágába, hacsak ki nem neveztetik katonai parancsnoknak vagy kormányzóknak.

Másrésztől jelentik, hogy a törököknek is még több hétre van szükségük, míg kivonulhatnak, mert minden hadiszereiket elviszik, s ezenfölül a redif-katonaságot lefegyverzik. Ez intézkedésekkel Ozman basa bizatott meg.

A szerbek pedig — heves izgatást indítottak meg a boszniai nép közt az okkupáció ellen. A nándorfehérvári szerb bizottság elárastja proklamációkkal az országot, s a hirhű Padajev az izgatás vezetése céljából a múlt napokban pokban Nándorfehérvárra érkezett.

A hercegovinaiak egy osztrákelles jegyzéke.

E napokban egy hercegovinai küldöttség tiszteget Nikita fejedelemnél és az osztrák csapatok bevonulása alkalmából a következő emlékiratot nyújtottak át:

Legkegyelmesebb ur!

Midőn a montenegrói terület megnagyobbodása alkalmából örömteli szívvel jelenünk meg fenséged előtt, egyidejűleg legforróbb köszönetünket fejezzük ki azon segély- és részvétért, melyet az utóbbi időkben a hercegovinaiaknak nyújtottál. Tudjuk és meg vagyunk győződve, hogy szegény, de vitéz népünket mindig atyailag szeretted és reméljük, hogy a jövőben is részesitesz kegyelmedben. — A jelen pillanatban, midőn rólunk nélkülünk határoznak, a legnagyobb aggodalomban vagyunk. Mondják, hogy nem egész Hercegovina lesz szabad, és hogy e tartományt szét fog darabolni. Nem tudjuk, igazak-e ezen hírek, de anynyi tény, hogy sziveinket maragonyolják és már egyedül a felosztás gondolata is borzasztó.

Beleegyezhetünk-e mi ebbe, kik mindenünket feláldoztuk? Inkább meghalunk egytől-egyig, mintsem hogy e földet más bitorolja. Hir szerint Ausztria akarja országunkat csapataival megszállni. Istenünkre mondjuk, vérünket nem ezért ontottuk, hogy osztrák alattvalók legyünk, egy oly állam alattvalói, mely előttünk ép oly gyűlöletes, mit Törökország, és azért az egész világ előtt ünnepélyesen kijelentjük, hogy egyedül téged, legkegyelmesebb ur, ösmerünk el urunknak.

Már a fölkelés első napjaiban jelentettük ki, hogy Montenegrohoz akarunk csatlakozni, de ha várakozásunkban csatlakozunk és osztrák járom alá kényszeríténének, akkor ismételjük, hogy népünk sohasem hagyja ezal a fejét, hanem fegyvert ragad és harcolni fog mindaddig, míg ki nem vívta a legteljesebb szabadságot, függetlenséget és azon jogot, hogy montenegrói testvéreivel egyesülhessen.

(Következik 85 községi előjáró, vojvoda, parancsnok és lelkész aláírása.)

A küldöttség fogadása után a montenegrói fejedelem elnöklete alatt minisztertanács tartott, mely után sörgönyöket váltottak Szent-Pétervár és Nándor-Fehérvárral.

Választóhoz Korizmic László.

Budapest, július 8-án.

(Folytatás.)

A közigazgatás rendezése és hiányinak pótlása közül még több irányban volt tevékeny a lefolyt országgyűlés, ámbár elismerem, hogy e téren még sok a javítani, alkotni, befejezni való. A közigazgatási bizottság felállításával a bankjegyek külső kiállításán is kifejezve lesz s a magyar kormány az intézet kormányzása körül törvényileg biztosított felügyeleti joggal bírand.

Midőn visszamatatok az elmúlt országgyűlés tevékenységének ezen nyomaira: legyen szabad tudnom az általam már évekkal ezelőtt az 1877-ki országgyűlésre eszközölt képviselő választások alkalmával kifejtett programom pontosaira, kimutatnom, hogy az ott kifejtett elvekhez hí és azok megvalósításában következetes valék, és azon óhajaimat, melyeket ott hangoztattam, de a melyek eddig elérhetőek nem voltak, ismételnem.

(Vége következik.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGOKBÓL.

Kolozsmegyei törvényhatósági bizottsága

Főispán ő méltóságának hivatalos távollétében Gyarmathy Miklós alispán elnökölte a július 12-én rendkívüli gyűlést tartott.

Úlást megnyitó beszédében alispán előadván, hogy ezen rendkívüli gyűlés megtartására a jövő országgyűlést összehívó királyi leirat szolgáltatott okot, miután felolvastattott ő felségének a megye közönségéhez intézett leirata, melyet a megye bizottsága felállva hallgatván végig,

ni vagy javítani való van: azt az élet s annak alapján fejlődő tapasztalás ki fogja deríteni és orvosolni is fogja.

A végrendeletek küllékeinek szabályozása által a polgárok utolsó akaratkifejezése megnyerte azt a biztosságot, hogy e kifejezés, ha kellő formákban történt, megtámadhatatlanná vált.

A kisebb polgári peres ügyekben eljárás egyszerűsítése szintén közérdekl intézkedés volt. — Ekálal elmélőztetett ez a visszasság, mely szerint apró-cseprő, jelentéktelen perbeli értéket képviselő ügyekben a fellebbezés korlátlanul meg volt engedve, mi a felesleges törvénykezési buza-vonáson kívül még felső bíróságok munkávali túlhalmozására is vezetett.

Nem részletezem tovább az alkotott törvényeket, bár ezeken kívül a törvénytárban még nem egy hasznos, eredményteljes törvényt fognak Önök találni — áttérők e parlament munkálatainak legnevezetesebb részére, — az Ausztriával megkötött vám, kereskedelmi és bankügyi új kiegyezésére.

Hosszas tanulmányaim s a vámtűgy fejlődéséből merített tanulságok, melyeket az országgyűlés folyama alatt közzé is tett munkálatomban („Tanulmányok és reflexiók az osztrák-magyar monarchia ki- és beviteli forgalmát illetőleg 1851—1874-.) részletesen föltártam, azon szilárd meggyőződést érlelték bennem, hogy Magyarország és Ausztria közgazdasági tekintetben nem ellentétes érdekek, sőt inkább egymásnak támogatására és kiegészítésére vannak utalva. A statisztikai adatok igazolják, hogy ök egymásnak kölcsönösen a legjobb s legbiztosabb adó és bevő: Magyarország gazdasági terményeinek legnagyobb része Ausztriában talál piacot, valamint Ausztria iparcikkai és készítményei meg hazánkban jutnak a legnagyobb mérvű értékesítésre. Tény, hogy e viszony mellett Magyarország fejlődött ipari tekintetben is, és csak tőle függ, hogy a fejlődés minél nagyobb, minél intenzívebb legyen. E fejlődést nézetem szerint a külön vámterület nem mozdítaná elő. Hazánkban ép úgy, mint mindenütt, a virágzó ipar létesítésére megkívánatos tényezők: a bőséges munkaerő, a kellő mértékben elterjedt ipari értelmiség, az olcsó pénz és olcsó tüzelő anyag. A külön vámterület e tényezőkön semmit sem változtatna, sőt a mi az ipari értelmiséget illeti, — ezen talán még rontana is, mert a védvámok által nyújtott praemiumban nem felhívás rejlenék nagyobb és fokozottabb munkásságra, hanem inkább altatás és eszűkentes. Azonkívül eltekintve attól, hogy a külön vámterület Magyarországon az iparvédelem emelésének céljából kötéltű fegyvernek is bizonyulna, melynek egyik élet ugyan mi közösrőlnek ki a magunk érdekében, de a másik élet Ausztria közösrőlnek a magáéban, azt is meg kell gondolni, hogy a védvám s az ezen nyugvó tarifa valóssággal megadóztatása volna a polgárok egy részének a másik javára. Ezen igazságtalanság pedig annál nagyobb volna, mert a kisebbség kedvéért és érdekében vettelnék általunk adó alá az ország lakosságának nagy része nálunk a földbirtokos s földmivelő közönség a többi, számos nem iparosokkal együtt.

Miután pedig — mint előre bocsátottam — tanulmányaim arról győzték meg, hogy Magyarország és Ausztria közgazdasági tekintetben egymásra vannak utalva, elfogadtam az alapevén nyugvó kiegyezési törvényeket, és habár egyes részleteik iránt ma is eltérő nézetben vagyok: nem tehettem azt, hogy miattuk a kiegyezést, mint egészet elvetsem és magamtartásával annak kereresztülvitelét kockáztassam.

Elfogadtam az osztrák-magyar bankársulat felállításáról szóló törvényt is, miután azon nézetben vagyok, hogy hitviszonyaink a bankkigyezés által szilárdulni fognak, mert a bizonytalanság e téren hitelünknek már is nagy ártalmára s a magyar papírok kelendőségének rovására volt, mely bizonytalanság a netalán ezélba vett külön magyar bank jegyei által előidéztet diszagio folytán csak növekedett volna. A pénzforgalom szükségleteinek az új banktörvény eleget tesz, azoknak kielégítéséről gondoskodik. Az új bankintézet a paritás alapjára lesz fektetve, a paritás a bankjegyek külső kiállításán is kifejezve lesz s a magyar kormány az intézet kormányzása körül törvényileg biztosított felügyeleti joggal bírand.

Midőn visszamatatok az elmúlt országgyűlés tevékenységének ezen nyomaira: legyen szabad tudnom az általam már évekkal ezelőtt az 1877-ki országgyűlésre eszközölt képviselő választások alkalmával kifejtett programom pontosaira, kimutatnom, hogy az ott kifejtett elvekhez hí és azok megvalósításában következetes valék, és azon óhajaimat, melyeket ott hangoztattam, de a melyek eddig elérhetőek nem voltak, ismételnem.

(Vége következik.)

